

ПАМЯТНИК

V7 178841
x> 002162985

Biblioteka Gl. AWF w Krakowie

1800053029

5295

W KRAKOWIE
Drukarnia Uniwersytecka
1911

PAMIĘTNIK

obchodu 25-cio-letniego jubileuszu istnienia

KRAKOWSKIEGO ODDZIAŁU

TOWARZYSTWA PEDAGOGICZNEGO

odbytego w Krakowie dnia 29 czerwca 1893.

Z BIBLIOTEKI
a. k. kursu naukowo-gimnastycznego
W KRAKOWIE.

KRAKÓW.

NAKŁADEM ZARZĄDU ODDZIAŁOWEGO.

W drukarni A. Koziańskiego.

1893.

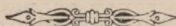
337

PORZĄDEK OBCHODU

25-cio-letniego jubileuszu istnienia
krakowskiego oddziału Towarzystwa pedagogicznego
odbytego w Krakowie dnia 29 czerwca 1893.

1. Uroczyste nabożeństwo o godzinie 9-tej rano w kościele O.O. Franciszkanów, które odprawi Przewiebnny ks. kanonik Pelczar Józef, podczas którego chór uczniów szkolnych pod kierownictwem p. Józefa Parczyńskiego naucz. odśpiewa pieśni nabożne.
2. Uroczyste posiedzenie w sali Rady miejskiej, na którego porządku dziennym:
 - a) zagajenie prezesa,
 - b) odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia
 - c) rozprawa WP. Bronisława Trzaskowskiego: Pedagogiczne czyli wychowawcze zadanie szkoły, a w szczególności szkoły ludowej,
 - d) deklamacją wygłosi p. J. Zubrzycka;
 - e) Pogląd ogólny na działalność tutejszego oddziału w ubiegłym 25-cioleciu, odczyta p. A. Pająk,
 - f) wybór zarządu oddziałowego
 - g) wybór delegata na walny zjazd Towarzystwa pedagogicznego w Tarnopolu.

Wspólna uczta.

~~Z BIBLIOTEKI~~
~~ok. kursu naukowego gimnastycznego~~
W KRAKOWIE.

PRZEMOWA

WINCENTEGO JABŁOŃSKIEGO

przewodniczącego oddziału,

zagajająca uroczystość jubileuszową.

Obchód uroczystości dzisiejszej wywołuje wspomnienia czasów, w których nie mieliśmy swobody w pracy, przypadłej nam w udziale. Były to czasy o wiele trudniejsze, gdyż działalność każdego w naszym zawodzie była bardzo ograniczoną, każdy musiał się poruszać tylko w ciasnym kole swych obowiązków, a pomimo to każdy pracował zapewne skrętnie i pilnie na swem skromnem stanowisku i miał to zadowolenie, iż przyczynia się do dobra społeczeństwa naszego, skoro ma sobie poruczone tak ważne zadanie uczyć, kształcić i wychowywać młode pokolenia. Zawód to szlachetny, rzekłbym wzniosły, gdyż polega na pracy około dobra kraju i narodu. Praca ta około młodego pokolenia gorliwa i usilna, powinna nas podnieść i wyswobodzić z niedoli, w którą nas wtrąciła ciemnota i brak należytego zrozumienia celów, jakie nam z ręki Opatrzności dostały się w udziale. Po przejściach nieszczęśliwych, jakie społeczność naszą dotknęły, naj-naglejszą potrzebą zapewne było, zrozumieć i pojąć to, co było złem i nieszczęsem w naszym społeczeństwie; trzeba było rozstrój, objawiający się w owych czasach może silniej, który ludzie głębszej myśli oddawna widzieli i uznawali, powoli zmniejszać, działać dodatnio, uzacniać i uszlachetniać warstwy ludu, zbliżać je do tych, którzy zawsze aczkolwiek przejęci poświęceniem i ofiarnością dla kraju, nie zawsze potrzebę tego uznawali. Po ostatnim pogromie, jaki nas dotknął, u nas w kraju kilku ludzi, wybitne stanowisko zajmujących, biadało nad złem i obmyślało środki, jakimi by można przy usilnem i wytrwałem dążeniu

dojść do tego, aby zle powoli zmniejszać, a natomiast to, co za niezbędne warunki dobra społeczeństwa i jego równomiernego rozwoju uważali, rozwijać, bodaj z wolna, spokojnie lecz wytrwale i usilnie, aby nadać zdrowe i jędrne podwaliny społeczeństwu, które nie czuło jeszcze między sobą spójni i jedności.

Mężowie ci, śp. hr. Adam Potocki i Dr. Dietl, których pamięci niech mi wolno będzie oddać cześć, zwłaszcza że pośród nas żyli i że byliśmy świadkami ich wzniosłej działalności, biorąc naukę z doświadczenia wieków i ciąglego postępu, przyszli do tego przekonania, iż jedynie podniesieniem poziomu oświaty to osiągnąć można.

Ciemnota ludu nie tylko u nas i obok nas, lecz rzec można, wszędzie istniała, mało kto się ludem zajmował. Dopiero pod koniec przeszłego i na początku terażniejszego wieku powoli i mozolnie torowała sobie ta myśl drogę, iż jest największym złem każdego kraju i państwa.

Hasłem podniesienia oświaty mężowie ci przejęci, szukali dróg, jakiemiby do tak wzniosłego celu dojść można, a praca ich w tym kierunku była jeszcze utrudnioną, skoro z początku na jednostkach, zagranych miłością kraju i przejętą ważnością sprawy i na małej garstce do tej szlachetnej pracy przez nich zagranych ludzi polegała. Skoro okoliczności i owoczesne stosunki państwowe zaczęły się u nas zmieniać, a to, co ci mężowie w własnym kole zaczęli uprawiać, mogło teraz przybrać jawność, gdyż i Rząd uczuł potrzebę nadania całemu państwu i krajowi naszemu więcej swobody w działaniu a konstytucya otwarła drogi do szerszego współdziałania około dobra kraju, zaraz rozbudziła się u nas myśl łączenia się w towarzystwa, aby wspólnem zjednoczonym działaniem rozbudzić siły zdolne i pochopte do pracy. Jeżeli już przedtem ludzie wyższej myśli, kierowani szlachetnymi pobudkami działali z wolna około podniesienia i rozszerzenia oświaty i za najważniejszą w tym kierunku potrzebę uznali podniesienie szkół — to natenczas, gdy do tego pole się otwarło, idąc za myślą tych ludzi, powziął jeden z pośród nas, tu obecny¹⁾, gorliwie i usilnie zawodowi swemu oddany, zamiar, opierając się na swobodach, jakie konstytucya nam nadała, założenia Towarzystwa, któreby skupiło siły pracujących na polu oświaty i wychowania i złączyło ludzi zajmujących skromne i mozolne, ale

¹⁾ P. Trzaskowski Bronisław.

wzniosłe i szlachetne stanowiska przez wspólność i jedność celu. Hasło to znalazło w całym kraju przyjazne uznanie, i wnet ci skromni, a może w części upośledzeni około najwyższego dobra w cichości pracujący ludzie, przyklasnęli tej myśli, gdyż zrozumieli to, iż daleko wydatniejszą, skuteczniejszą i w ogóle pożyteczniejszą będzie ich praca i obfitsze plony przyniesie, jeżeli się wszyscy skupią w Towarzystwo, któremu nadano miano pedagogicznego. Słusznie to miano Towarzystwo nasze przybrało, wszak zadanie jego jest najwznioślejsze, bo wychowanie, a szkoła jest tylko środkiem do tego wysokiego celu. W gronie tem, któremu natenczas poruczono zarząd tutejszego oddziału Towarzystwa pedagogicznego, był nasz Najdostojniejszy książę Kardynał.

To, cośmy w ciągu tego 25-lecia zdołali zrobić przy małych środkach, może nam być policzone za zasługę, która może w tem najwięcej tkwi, żeśmy się zespolicili, więcej rozbudzili pośród siebie życie umysłowe, że pośród nas silniejsze poczucie obowiązków w naszej mozolnej a wzniosłej pracy nastąpiło, że cele wzniosłe przyświecają nam w pracy i że ta praca uznanie znalazła u ogółu. Najwięcej chlubić się możemy tem, że pracujemy nad dobrem ludu i że lud uznaje korzyści i użytki, jakie mu działalność nasza przynosi i że nasze dostojne władze krajowe uznają nasze mozoly i trudy i dbają o dobro nasze i popierają nasze cele, zmierzające ku dobru kraju i państwa.

Z miejsca tego uważam za uroczysty swój obowiązek złożyć hołd pamięci pierwszego przewodniczącego naszego oddziału śp. Andrzeja Józefczyka, przyjaciela mego, którego następcą uznaliście mnie godnym, a za którego wzorem zawsze usiłowałem postępować czcząc jego zasługi. Niech więc jego imię jego serdeczne i zawsze pełne podniosłości zamiary i chęci będą i nadal hasłem dla nas, a dobro i oświata ludu niech nam silniejszą będzie pobudką do tem gorliwszego i szlachetnego działania, skoro mamy uznanie, opiekę i poparcie u władzy, jakoteż i u ludzi wzniosłych, gorejących miłością kraju.

Obyśmy w naszym skromnem działaniu dojść mogli do tego, iż lud uzna się synami i obywatelami naszej ojczyzny i rozgorzeje jej miłością, bo tym jedynie sposobem silni wiarą w pomoc Boga i jego łaskę i działając wspólnie z zacnem naszym Duchowieństwem, zwróceniu zawsze ku naszej przyszłości powinniśmy mieć to przekonanie, że Bóg w łasce swej doda nam sił do pracy około dobra kraju i ojczyzny!

Protokół z I. walnego zgromadzenia nauczycieli szkół średnich i ludowych z powiatu krakowskiego, wielickiego i chrzanowskiego.

Dzień zgromadzenia: 28 czerwca 1868. Miejsce zgromadzenia: Sala radna magistratu krakow.

Na wezwanie tymczasowego komitetu filii krakowskiej Towarzystwa Pedagogicznego i w poczuciu obowiązku zgromadzili się nauczyciele rzezczonech powiatów nader licznie i to nawet z najodleglejszych stron Krakowa, co tem bardziej jest rzeczą uznania godną, że dotychczasowa płaca nauczycieli szkół ludowych zaledwie wystarcza na zaspokojenie pierwszych potrzeb życia, a cóż dopiero mówić o pokarmie ducha, o wycieczkach w celu naukowym. Myśl jednak, że sprawa się toczy o przyszłe pokolenia, że to jest pierwszy objaw autonomii szkolnej, zwyciężyła wszelkie zapory, i tym jedynie szlachetnym popędem przypisać należy, że wezwanie tymczasowego komitetu taki znalazło odgłos.

O godzinie 4 $\frac{1}{2}$ po południu wstępuje na trybunę X. Bielikowicz¹ jako tymczasowy przewodniczący. Podziękowawszy nauczycielom, że się tak licznie zgromadzili, rozwija cele Towarzystwa Pedagogicznego, podnosząc przede wszystkim tę myśl, że Towarzystwo chcąc skutecznie działać, musi samo z siebie wydobyć życie, nie oglądać się na obcą pomoc, dalej, że dobro szkoły zależy od dobrych nauczycieli. Następnie odczytuje sekretarz sprawozdanie z dotychczasowych czynności komitetu tymczasowego.

Na porządku dziennym jest: ukonstytuowanie filii krakowskiej Towarzystwa Pedagogicznego i wybór wydziału.

Przewodniczący X. Bielikowicz oznajmia zgromadzeniu, że tymczasowy komitet na posiedzeniu z dnia 23 czerwca b. r. uchwalił następujący wniosek Dra Janoty: „Ze względu na różnorodność i mnogość szkół w Krakowie i stąd wynikający liczny zakres działalności filii krakowskiej wzmocnić takową o 8 członków“ i wzywa, aby szanowne zgromadzenie oświadczyło się za lub przeciw takowemu.

Przeciw powyższemu wnioskowi przemawia X. Chmielewski twierdząc, że zgromadzenie nasze wcale nie jest kompetentne do naruszenia w czemkolwiek bądź statutu Towarzystwa, że zresztą liczba 7 jest wystarczającą. Zapisany z kolei do głosu prof. Studziński popiera wniosek tymczasowego komitetu motywując takowy przede wszystkim tą okolicznością, że prawodawca wyznaczając liczbę 7 dla wszystkich filii Towarzystwa pedagogicznego wcale nie miał na myśli mnogości i różnorodności szkół w Krakowie, których liczba nie jest mniejsza jak we Lwowie, gdzie wydział centralny Tow. Pedagogicznego składa się z 14 członków i 7 zastępców.

¹) Dyrektor gimn. św. Jacka

Dr. Janota odpowiada co do zarzutów X. Chmielewskiego. „ze zgromadzenie nasze nie jest kompetentne zmieniać dotyczącego § statutu“ iż właśnie tymi czasy rozmawiał z jednym członkiem wydziału centralnego, należącym do redakcyi statutu, a ten wręcz mu oświadczył, że zwiększanie liczby członków wydziału filialnego zależy od zgromadzenia; zresztą, że praca wydziału filii krakowskiej będzie wielką, że liczne wnioski muszą być opracowane, że zatem należy wydział filii krakowskiej wzmocnić.

Za wnioskiem X. Chmielewskiego przemawiają jeszcze X. Albin Dunajewski i Antoni Kamiński,

X. Bukowski stawia następnie wniosek następującej osnowy: Wybrać nasamprzód według brzmienia dotychczasowego statutu do wydziału filii krakowskiej 7 członków, potem 8 członków, którzy jako pomocnicy do prac wydziałowych będą przybierani i dopiero wtenczas wejdą w skład wydziału filii krakowskiej, gdy walne zgromadzenie nauczycieli mające się w miesiącu wrześniu b. r. odbyć we Lwowie, uwzględniając potrzeby naszego miasta, dotyczący § statutu uwzględni.

Przewodniczący daje pod głosowanie wniosek X. Bukowskiego, który absolutną większością głosów został uchwalony.

Po uchwaleniu tego wniosku przystąpiono do wyboru wydziału za pomocą kartek.

Głosujących było 72. Do wydziału wybrani zostali absolutną większością głosów :

P. Józefczyk, prezesem.	
X. Chmielewski, wiceprezesem.	
P. Świerz, sekretarzem.	
P. Eberhard, podskarbin	
P. Pająk	} członkami
P. Jabłoński	
P. Kopacz	

Nowo wybrany prezes p. Józefczyk występuje na trybunę dziękując szanownemu zgromadzeniu za dowód zaufania i uroczyście obiecując, o ile mu sił na to starczy, pracować dla dobra Towarzystwa. Następnie zapytuje czy zgromadzenie owych 8 członków chce wybrać za pomocą kartek czy też przez aklamacyę. Zgromadzenie oświadcza, że dla spóźnionej pory chce wybierać przez aklamacyę.

W ten sposób wybrano :

Pp. Stahlbergera, Klęska, X. Bukowskiego, Wojnarskiego, Kamińskiego, Wandasiewicza, Klimondę, Glasera.

Wreszcie uchwała Zgromadzenie następujący wniosek Dra Janoty: Wzywa się członków Tow. Pedagogicznego, aby swe wnioski lub życzenia umotywowane do komitetu filialnego w Krakowie na piśmie najdalej do 8 września b. r. podali, celem przesłania takowych do Wydziału centralnego Tow. Pedagogicznego we Lwowie.

Koniec posiedzenia o godzinie 7.

O pedagogicznym czyli wychowawczem zadaniu szkoły a w szczególności szkoły ludowej

odczytał

Bronisław Trzaskowski

wysłużony dyrektor gimn., Radca szkolny, honorowy członek Tow. pedagog.

na walnem zgromadzeniu członków krakowskiego Towarzystwa pedagogicznego w Krakowie dnia 29 czerwca 1893 w czasie 25-letniej rocznicy zawiązania się oddziału.

Kiedy przed 25 laty zakładaliśmy Towarzystwo nasze, zastanawiano się nad tem, jakie mu dać miano. Chciano je zrazu nazwać Towarzystwem nauczycieli; ze względu jednak na to, że towarzystwo to, jakkolwiek obrona interesów nauczycielstwa miała stanowić niepoślednią część jego usiłowań, jednakowo wyższy i donioślejszy cel winno wypisać na swym sztandarze, tj. wychowanie młodego pokolenia, zaniechano tej nazwy, a przyjęto inną odpowiedniejszą temu wysokiemu celowi, nazwę Towarzystwa pedagogicznego. Otóż wezwany do przemówienia podczas niniejszej jubileuszowej uroczystości krakowskiego oddziału Towarzystwa pedagogicznego sędzę, że nie mógłem znaleźć stosowniejszego tematu, jak „pedagogiczne czyli wychowawcze zadanie szkoły, a w szczególności szkoły ludowej“, a jakkolwiek jest to temat, na który tyle już mówiono i pisano, to jednak będzie on zawsze na czasie, dopóki nie wytworzy się we wszystkich warstwach społeczeństwa naszego należyte o zadaniu szkoły ludowej pojęcie.

I cóż to jest szkoła ludowa? jakie jest jej zadanie, jej cele? Szkoła ludowa jest to instytucja publiczna, która oparta o rodzinę i obok niej przy współdziałaniu kościoła i pod naczelnem kierownictwem państwa ma udzielać dzieciom wszystkich warstw społeczeństwa tego stopnia ogólnego elementarnego wykształcenia, do jakiego je usposabia wiek i wrodzone każdemu zdolności.

To ogólne wychowanie ma różne strony stosownie do różnych względów, pod jakimi uważamy człowieka. Jeżeli go uważamy jako jednostkę, to wychowanie ma dążyć do jak największego harmonijnego rozwinięcia wszystkich jego sił tak cielesnych jak i duchowych, aby przez to stworzyć w nim podstawę do samodzielności.

Ze względu na stosunek człowieka do Boga winno wychowanie starać się wszelkimi środkami obudzić w nim prawdziwą religijność i chrześcijańską pobożność. Ze stosunku człowieka do przyrody wynika dla wychowania obowiązek uwolnić ile możności wychowanków od więzów tej przyrody i przez wykształcenie umysłowe i rozwinięcie praktycznych zdolności wskazać im drogę do duchowego opanowania tak własnej przyrody jakoteż i świata zewnętrznego. Mając wreszcie na względzie człowieka w stosunku do społeczeństwa, winno wychowanie dążyć do tego, aby uczniowie poznali ten stosunek i płynące z niego obowiązki i prawa i wyrobili w sobie charakter moralny, bez którego nie mogliby stać się pożytecznymi społeczeństwa członkami.

To wychowawcze zadanie szkoły ludowej, jak w ogólności zadanie wszelkiego wychowania, ma więc stronę formalną i materalną: wymaga ono rozwoju indywidualnych sił i zdolności samych w sobie, a przy tem udzielania pozytywnych wiadomości i specjalnych zręczności. Oprócz tego ma wychowanie szkoły ludowej objąć tak fizyczną jak i duchową stronę wychowanka, bo tylko w zdrowem ciele może istnieć duch zdrowy; wychowanie duchowe zaś powinno działać nie tylko na umysł, ale zarówno na serce, wyobraźnię i wolę, czyli innemi słowy: ma ono być nie tylko intelektualnem ale także religijno-moralnem i estetycznem.

Takie wychowanie należy się człowiekowi na mocy jego przeznaczenia; takiego wychowania nikt mu odmówić nie ma prawa, a ci, co stoją na czele społeczeństwa, mają nie tylko prawo ale i obowiązek dbać w interesie tegoż społeczeństwa o takie wychowanie młodego pokolenia, a gdzie się rodzice nie poczuwają do tego sami, użyć przymusu. Rzecz tak jasna sama z siebie, że trudno pojąć, jak niektórzy ludzie, którzy mają pretensję liczyć się do wykształconych, nie mogą lub nie chcą jej zrozumieć.

Otóż jedni z tych ludzi sądzą, że szkoła ludowa powinna się ograniczyć do katechizmu i do nauki czytania, pisanania i ra-

chunków. Wszystko inne, co wychodzi poza ten zakres, jest dla wielkiej masy ludu zbyteczne, a nawet szkodliwe. A tej nauki czytania, pisania i rachunków zadaniem nie ma być kształcenie ducha, ale tylko przysposobienie uczniów do przyszłych zajęć ich codziennego życia. Czytać winien umieć każdy, aby mógł przeczytać rozporządzenie władz i modlić się z książki; pisać, aby mógł podpisać protokół, kwit, rachunek lub weksel; rachować, aby mógł obliczyć swój zarobek, ile z tego zarobku ma zapłacić do kasy gminnej lub rządowej, a ile mu zostaje na utrzymanie siebie i rodziny. Myślenie zaś jest dla tych, co przeznaczeni są przez całe życie pracować na chleb powszedni w pocie czoła, dla chłopów, wyrobników, rzemieślników... nietylko zbyteczne ale nawet niebezpieczne. Tyle rozumu, ile im potrzeba do wykonywania mechanicznej pracy ich zawodu, daje im już matka natura, albo nabędą doświadczeniem i nie potrzeba im do tego nauki szkolnej. Myślenie sięgające poza szczupły zakres ich powołania jest dla nich nie potrzebne, a dla wyższych stanów i państwa niebezpieczne, bo budzi w nich niezadowolenie i zazdrość. Niech się lud uczy czytać, pisać i rachować, ale niech go nie uczą zastanawiać się nad tem, co robi i co inni robią, bo inaczej wychowuje się malkontentów, krytyków, socjalistów, komunistów... Takiego zdania o zadaniu szkoły ludowej nie potrzeba zbijać, ono samo wydaje na siebie wyrok potępienia.

A nie sądzmy, że wymarli już ci, co byli tego zdania. Nie tylko w teorii żyje jeszcze taki ideał szkoły ludowej, ale i w praktyce. Mógłbym niejedną taki przytoczyć przykład, gdyby *exempla* nie były o d i o s a.

Jeszcze więcej jest takich, co nie chcą wprawdzie ograniczyć zadania szkoły ludowej do nauki czytania, pisania, rachunków i katechizmu, lecz żądają aby podawano uczniom i inne wiadomości, ale wiadomości te nie mają służyć do ogólnego harmonijnego wykształcenia człowieka, lecz mają być same sobie celem; szkoła ludowa ma być szkołą wiadomości potrzebnych w życiu *p r a k t y c z n e m*. Jakkolwiek zdanie to nie jest tak jednostronne i przewrotne jak poprzednie, to jednak jest ono mylne najprzód dlatego, że nie uznaje żadnego wyższego przeznaczenia człowieka, jak tylko jego praktyczne w życiu uzdolnienie. Jego ideałem dla człowieka jest życie cielesne, jak gdyby człowiek nie miał wyższego pana nad własne ciało. Z drugiej strony wychodzi zdanie to z tego

założenia, że niektórzy ludzie już na mocy swego urodzenia przeznaczeni są na to, aby służyć innym i na nich pracować.

Wreszcie są i tacy, którzy żądają, aby szkoła ludowa uczyła pracować, tj. aby uczyła rolnictwa, rzemiosł, przemysłu... Nie lekceważymy pracy ręcznej; wyznaczamy dla niej odpowiednie na różnych stopniach nauki szkolnej miejsce, a mianowicie w szkole uzupełniającej, kiedy już rozwój umysłowy i siły fizyczne uczniów do tej pracy ich uzdolniają, ale nie możemy się nigdy zgodzić na to, aby szkoła ludowa zamiast w pierwszym rzędzie rozwijać i kształcić harmonijnie wszystkie władze i zdolności człowieka, uczyła go przeważnie tej lub owej technicznej zręczności dla prowadzenia później tego lub owego rodzaju gospodarstwa wiejskiego lub tego albo owego rzemiosła. To nie jest i nie może być głównym zadaniem szkoły ludowej; do tego mają służyć szkoły specjalne, do których uczniowie po ukończonej szkole ludowej wstępować mają, kiedy już do nich należycie tak fizycznie jak i umysłowo są przysposobieni. Zanim człowiek zostanie rolnikiem lub rzemieślnikiem, jest pierwaj człowiekiem i zostaje nim przez całe życie. Otóż rozwijać i kształcić człowieka, aby mógł stać się kiedyś dobrym rolnikiem, rzemieślnikiem lub przemysłowcem, aby mógł pojąć i wykonać należycie prawa i obowiązki swego powołania, jakiegokolwiek ono będzie, oto pierwsze i główne zadanie szkoły ludowej.

To zadanie szkoły ludowej, jakie przedstawiłem, jest tak ogólne, że da się zastosować do wszystkich czasów i narodów, a jest tak ogólnem dlatego, że chodzi tu o wychowanie człowieka jako człowieka, człowieka w ogólności. Ponieważ zaś wychowanie rzeczywiste nie ma do czynienia z jednostką ludzką w oderwaniu, lecz z indywidualiami należącymi do pewnej rodziny, pewnego narodu, pewnej religijnej społeczności, tego lub owego państwa; przeto ma ona rozwijać każde dziecko według jego indywidualności i według właściwych jego życia stosunków.

W każdym więc konkretnym wypadku wymaga wychowawcze zadanie szkoły osobnych modyfikacji, przyczem indywidualność, właściwość rodziny, religia i narodowość ucznia należycie uwzględnioną być winna. W obec tego ani bezwyznaniowy, ani kosmopolityczny charakter szkoły ludowej nie da się usprawiedliwić.

Do osiągnięcia tych celów wychowania służyć mają różne środki, a mianowicie: karność szkolna, praktyki religijne, wyśco-

i formalne traktowanie przedmiotów nauki, odpowiednie przybory naukowe, metoda uczenia, żywe i zupełne oddanie się nauczyciela swemu powołaniu, a najwięcej jego przykład. Bo młodzież jak w ogólności rada buja w świecie idealów, tak wszystkie swe pojęcia o doskonałości chce widzieć wcielone w jakiej osobie, a tą osobą według jej wyobrażenia ma być przed innymi nauczyciel i nie ma nigdy między nauczycielem a uczniami nie-szczęśliwszego stosunku, jak kiedy wkradło się u uczniów powątpiewanie o tej idealności nauczyciela.

Poznaliśmy ostateczne cele, do jakich dążyć winna szkoła ludowa, nie sądźmy jednak, aby osiągnięcie tych celów leżało w mocy szkoły. Szkoła ludowa ma tylko wprowadzić powierzona sobie młodzież na drogę do tych celów i uzdolnić ją do poznania i samodzielnego dążenia do nich; ale osiągnięcie ich może nastąpić dopiero w życiu; w życiu może dopiero dojrzeć to, co posiadała szkoła. O tem winien pamiętać nauczyciel, aby z jednej strony nie przeceniał swej pracy, z drugiej, aby nie upadł na duchu. I o tem wiedzieć należy, że szkoła nie pracuje sama. Otrzymuje ona dzieci, które przez długie lata ulegały wpływom innych czynników wychowawczych, a kiedy ona je wychowuje, tamte czynniki nie przestają działać. Jedne z nich działają świadomo, jak rodzina, kościół, państwo; drugie nieświadomo, jak natura własna każdego ucznia i świat zewnętrzny, przykłady otoczenia, prądy społeczne i duch czasu, a to tak dalece, że nieraz i przy najdokładniejszym badaniu niepodobna orzec, jaki udział miał ten lub ów czynnik w rezultatach wychowania. I dlatego należy być bardzo oględnym w sądzie o wychowawczej działalności szkoły.

Aby spełnić godnie to wielkie i piękne ale nader trudne zadanie szkoły ludowej, potrzeba u nauczycieli odpowiedniego wykształcenia pod względem naukowym, dydaktycznym i pedagogicznym i ciągłego postępu z rozwojem tych nauk, potrzeba niestrudzonej pracy i wytrwałości niczem nie dającej się zrazić, potrzeba gorącego zamiłowania swego zawodu i zupełnego poświęcenia się jemu. A ponieważ wymagania te przechodzą nieraz siły jednostki, dla tego połączyliśmy się w Towarzystwo, aby się wzajemnie wspierać, oświecać, zagrzewać i zachęcać. Gromada to wielki człowiek, mówi przysłowie ludu, i okazało się to widocznie na Towarzystwie Pedagogicznem. Kto był na pierwszych zebraniach tego towarzystwa, a kto się im przypatrzy dzisiaj,

kto czytał pierwsze roczniki jego organu „Szkoły“, a kto teraz tygodnik ten weźmie do ręki, ten się przekona, jak wysoko podniósł się od czasów założenia tego towarzystwa naukowy i pedagogiczny poziom nauczycielstwa naszego. Kiedy na pierwsze roczniki „Szkoły“ składają się prawie wyłącznie prace samych nauczycieli szkół wyższych, dzisiaj nietylko stoi na czele tego czasopisma nauczyciel szkoły ludowej, ale prawie wszystkie jego szpalty wypełnione są artykułami samych nauczycieli szkół ludowych, a są tam nieraz rozprawy, które śmiało z najlepszymi rozprawami zagranicznych czasopism szkolnych mogą iść w zawody. Podniesienie wysztalcenia żeńskiego przez publiczne w tym celu odczyty i zakładanie gimnazyów żeńskich, szkoły dla więźniów i niedzielne szkoły dla sług, szkoły przemysłowe uzupełniające i bursy dla synów nauczycieli, korpusy wakacyjne, kolonije wakacyjne dla dzieci obojej płci... to wszystko są owoce pracy i usiłowań Towarzystwa Pedagogicznego, tak, że śmiało rzec można, że żadne z towarzystw krajowych nie zasłużyło się tyle społeczeństwu, co towarzystwo nasze. Trzymajmy się więc tego towarzystwa, nie opuszczajmy jego szeregów, starajmy się zjednać mu jak najwięcej członków, wykonujmy sumiennie wszelkie obowiązki, które jego statut na nas wkłada, pracujmy gorliwie w niem i dla niego, a przy jego pomocy spełnimy łatwiej wielkie i piękne zadanie nasze i zasłużymy się dobrze społeczeństwu. Oby nam Bóg udzielił do tego potrzebnej siły i wytrwałości!

KRÓTKI POGLĄD
na
25-letnie działanie
KRAKOWSKIEGO ODDZIAŁU TOWARZYSTWA PEDAGOGICZNEGO
(1868—1869)
z polecenia zarządu oddziałowego
zestawił
ALEXANDER PAJAK.

Krakowski oddział Towarzystwa Pedagogicznego zawiązano dla miasta Krakowa, powiatów krakowskiego, chrzanowskiego i wielickiego. W roku 1891 zawiązał się w Chrzanowie osobny oddział.

Pierwszemi czynnościami Zarządu oddziałowego, który pierwotnie nosił nazwę Wydziału filii, było ułożenie projektu do poczynienia zmian w statucie i zaproszenie osób na członków Towarzystwa czy to czynnych, czy też wspierających (na mocy pierwotnego statutu.)

Na wezwanie Wydziału centralnego, późniejszego Zarządu Głównego Towarzystwa pedagogicznego, zajął się Zarząd oddziałowy zbieraniem planów szkicowych budynków szkolnych, tudzież spisaniem niedogodności, jakie w tychże podówczas t. j. w r. 1868 istniały, aby takowe Wys. Radzie szkolnej krajowej przedłożyć z prośbą o rychłe ich usunięcie.

W tym samym roku urządził Zarząd oddziałowy popularne odczyty dla publiczności w Krakowie, a później podobne wykłady dla publiczności w Chrzanowie i Wieliczce, nareszcie jeden wykład popularny dla publiczności w Chrzanowie o nowych miarach i wagach, gdy takowe zaprowadzone być miały.

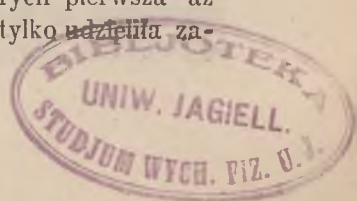
Zarząd oddziałowy zajmował się niejednokrotnie sprawą pomnożenia liczby prenumeratorów czasopisma „Szkoly“ i udawał się w tym względzie o poparcie do Rad powiatowych, zajął się ocenieniem i rozpowszechnieniem mapy Polski w dawnych granicach, wydanej w roku 1869 nakładem Dra Adryana Baranieckiego, dyrektora muzeum techniczno-przemysłowego w Krakowie, tudzież ocenieniem mapy Galicyi, wydanej przez Antoniego Latinika, nauczyciela szkoły ludowej w Krakowie; nareszcie wspierał wydawnictwo „Mrówki z Wawelu“, redagowanej przez Hipolita Witowskiego w Krakowie.

Aby tem łatwiej udzielić członkom Tow. Pedagogicznego pomocy moralnej, która na mocy statutu polega na wzajemnem wpływaniu i zbiorowej pracy w przedmiotach naukowych i dydaktycznych, założył Zarząd oddziałowy bibliotekę oddziałową i za prowadził instytucję Kółek pedagogicznych. Instytucja ta okazała się bardzo pożyteczną, skoro także w innych później oddziałach zaprowadzoną została. Pierwotnie podzielono oddział na 11 Kółek pedagogicznych mniejszych, których liczba w późniejszym czasie się zmieniała.

Aby nauczycielom ułatwić sposobność brania udziału w posiedzeniach tych Kółek, udawał się Zarząd oddziałowy do Rad powiatowych z prośbą, aby gminy dostarczały nauczycielom podwód, — a do Rady szkolnej okręgowej, aby ich uwolniła od nauki w szkole niedzielnej.

Rozwojowi tych Kółek stanęło na przeszkodzie zaprowadzenie przez c. k. Radę szkolną okręgową zamiejską w Krakowie, za czasów inspektora szkół okręgowego p. Apolinarego Ellingera, tak zwanych „Kółek sąsiedzkich“, które miały charakter więcej urzędowy, a ten sam cel co i nasze Kółka pedagogiczne. Cieszyły się one krótkim żywotem. Przyszedł czas, w którym wspomniona Rada szkolna okręgowa sama starała się, aby nauczyciele brali udział w posiedzeniach Kółek pedagogicznych.

Zarząd oddziałowy udawał się niejednokrotnie z prośbą do Rad powiatowych i gminnych o udzielenie zasiłku pieniężnego nauczycielom, aby im ułatwić branie udziału w corocznych walnych zjazdach Tow. Pedagogicznego. Skutek tych próśb był taki, że Rady powiatowe i gminne nie uwzględniły ich, wyjąwszy Rady miejskie w Krakowie i Podgórzu, z których pierwsza aż do roku 1881 udzielała corocznie, druga zaś raz tylko udzieliła zasiłku pieniężnego na cel powyższy.

Ponieważ w Krakowie jeszcze w r. 1869 nie istniała żadna szkoła żeńska wyższa, Zarząd starał się o zaprowadzenie i utrzymanie takiej szkoły. W tym celu wniósł do Rady szkolnej krajowej prośbę o pozwolenie na otwarcie takowej, nie otrzymał go jednak.

W roku 1870 postarał się Zarząd oddziałowy o złożenie komisji z nauczycieli rysunków w celu ułożenia memoriału do Rady szkolnej krajowej w sprawie udzielania nauki rysunków w szkołach ludowych.

Ponieważ w obwodzie krakowskiego oddziału Tow. Pedagogicznego istniały liczne szkoły pokątne, które szkodliwy wpływ wywierały na liczne szkoły publiczne i wstrzymywały gminy od utrzymywania szkół systemizowanych, zebrał Zarząd oddziałowy potrzebny materiał, odnoszący się do szkół pokątnych, przedłożył takowy Zarządowi głównemu z prośbą, by tenże wyjednał u Rady szkolnej krajowej, aby szkoły pokątne przepisami zakazane, zamknięte zostały.

W roku 1870 wyznaczył członek honorowy p. Ignacy Żółtowski kwotę 1728 złr. na zapomogi dla uczącej się młodzieży, dla nauczycieli szkół ludowych i w ogóle na podniesienie oświaty ludowej i upoważnił Zarząd do rozdzielenia tej kwoty według swej woli i uznania. Zarząd oddziałowy zajął się rozdzieleniem tej kwoty i brał także udział w sprawie zaprowadzenia szkoły ludowej w Woli Justowskiej, przyjmując na siebie obowiązek przechowywania i wypłaty zasiłku pieniężnego, jaki na utrzymanie tej szkoły i jej nauczyciela złożył powyżej wymieniony wspańiałomyślny ofiarodawca, który i w późniejszym czasie złożył niejedną hojną ofiarę na cele oświaty, w celu dalszego kształcenia się nauczycieli i polepszenia ich bytu materialnego.

Niechaj mi będzie wolno w dniu tak uroczystym, jakim jest dla nas dzień dzisiejszy, imieniem Szanownego Zgromadzenia powtórzyć Temu wspańiałomyślnemu dobroczyńcy serdeczne podziękowanie za ofiary, poczynione na wymienione cele!

W roku 1871 ułożył Zarząd oddziałowy spis miejscowości, położonych w powiatach: chrzanowskim, krakowskim i wielickim, w których szkoły publiczne nie istniały, a w którychby zaprowadzone być powinny; przedłożył go Radzie szkolnej okręgowej zamiejskiej w Krakowie z prośbą, aby takowe rychło założone być mogły.

W roku 1872 zajął się Zarząd oddziałowy zbieraniem przedmiotów na wystawę szkolną, w czasie walnego zjazdu Tow. Pedagogicznego w Tarnowie urządzoną, z których poprzednio urządził wystawę oddziałową w Krakowie.

W roku 1875 zajął się Zarząd oddziałowy ułożeniem statutu i założeniem Towarzystwa bursy dla synów nauczycieli, nauczycielek i wdów po nauczycielach szkół ludowych. Fundusz na założenie tej bursy wynosi obecnie 13.24 zł. w. a.

Zmiana regulaminu szkolnego. Wskutek uchwały walnego zgromadzenia z dnia 6 stycznia 1881 udał się Zarząd oddziałowy z prośbą do Zarządu głównego o poczynienie Ankiecie, w sprawach szkół ludowych obradującej przedstawienia, by §§ 29 i 30 regulaminu szkolnego (przepisy wymierzania kar cielesnych uczniom za przyzwoleniem rodziców i czasowego wydalenia ucznia), jako w praktyce wykonać się nie dające, usuniętymi zostały. Sprawa ta miała być omawianą w Ankiecie — §§ nie usunięto.

O pisownię niemiecką. W podręcznikach do nauki języka niemieckiego, jakich w r. 1881 w szkołach pospolitych używano, była niejednakowa pisownia. To spowodowało Zarząd oddziałowy wskutek uchwały walnego zgromadzenia upraszać Zarząd główny do wniesienia do Wysokiej Rady szkolnej krajowej prośby o zaprowadzenie w rzeczonych podręcznikach jednakowej pisowni wyrazów odnośnie do instrukcyi przez p. Ministra Oświaty w r. 1878 wydanej, co też Rada szkolna krajowa uczyniła.

Szkoła dla sług. Wskutek uchwały XI. walnego zgromadzenia Towarzystwa Pedagogicznego w Tarnopolu i wskutek odezwy Prezydenta miasta Krakowa w r. 1882 postanowił Zarząd oddziałowy zaprowadzić przy X szkole pospolitej pod kierownictwem p. Leokadyi Cerchowej szkołę dla sług, wyprawał dla niej statut, który przedłożył Prezydentowi miasta z prośbą o udzielenie bardzo skromnej subwencyi od miasta na pierwsze potrzeby przy zaprowadzeniu tej szkoły i na utrzymanie jej w przyszłości. Ponieważ Rada miejska na tę prośbę nie odpowiedziała, Zarząd oddziałowy, nie mając odpowiednich na ten cel funduszy, musiał zaniechać zaprowadzenia szkoły, pomimo silnego przekonania o jej pożytku. Szkoła dla sług istnieje jednak w Krakowie pod opieką Towarzystwa oświaty ludowej.

Nauka zręczności. Na posiedzeniu walnego zgromadzenia z dnia 1 listopada 1880 uchwalono wybrać komisję, któraby się zajęła sprawą zaprowadzenia robót ręcznych dla uczniów w szko-

łach pospolitych i wydziałowych i poczyniła odnośne wnioski. Komisya wybrana nie zajęła się tą sprawą, która dopiero w r. 1889 przyszła znowu na porządek dzienny czynności Zarządu oddziałowego za staraniem się WP. Spisa Józefa, c. k. inspektora szkół okręgu zamiejskiego, którego zabiegi uwieńczone zostały pożądanym skutkiem, albowiem w Krakowie zaprowadzoną została nauka zręczności (słójdu), której w ciągu roku szkolnego pobiera młodzież różnych zakładów naukowych w Krakowie, a w czasie rocznych feryj szkolnych nauczyciele szkół ludowych z różnych stron kraju naszego.

Na koszt utrzymania kursu nauki zręczności udziela zasiłku Wydział krajowy, Rada szkolna krajowa i Rada m. Krakowa.

Korpus wakacyjny. W maju r. 1885 powziął Zarząd oddziałowy myśl zaprowadzenia korpusu wakacyjnego dla uczniów szkół krakowskich a to wskutek artykułu o korpusach wakacyjnych, umieszczonego w „Szkole“. Zaprowadzenie korpusu wakacyjnego natrafiło na pewne trudności i nieprzychylność niektórych osób dla tej nowej instytucji, która dlatego nie mogła wejść w życie. Dopiero w r. 1889 udało się Zarządowi oddziałowemu doprowadzić do tego, że sprawą zaprowadzenia korpusu wakacyjnego zajęto się gorliwiej i powierzono przeprowadzenie wszelkich w tej sprawie czynności i kierownictwo nim p. Alexandrowi Pająkowi, kierownikowi VII szkoły pospolitej w Krakowie, który też przejęty korzyściami, jakie młodzież szkolna z wycieczek, zabaw i gier korpusu wakacyjnego odnosić może, przy pomocy pp. Klimondy Tomasza i Parczyńskiego Józefa, nauczycieli, w kilku dniach doprowadził do tego, że korpus wakacyjny zrobił pierwszą wycieczkę dnia 5 lipca 1889, po wystuchaniu mszy św. na mogiłę Kościuszki. Na opędzenie kosztów utrzymania korpusu składają rodzice uczniów w korpusie skromne opłaty.

Że korpus wakacyjny jest instytucją pożyteczną, świadczy podziękowanie i uznanie, jakie Zarząd oddziałowy złożył w r. 1890 wskutek uchwały walnego zgromadzenia członków, p. Pająkowi za kierownictwo i pp. Klimondzie i Parczyńskiemu za zajęcie się korpusem, dalej że w r. 1890 Prześwietna Rada miejska i WP. Żółtowski z funduszu WP. Jerzmanowskiego udzielili zasiłku na utrzymanie korpusu po 20 złr. w. a., w latach 1891 i 1892 udzieliła Rada miejska zasiłku po 50 złr. w. a.

Korpus wakacyjny zostawał pod kierownictwem p. Alexandra Pajaka, robił wycieczki w dni powszednie, jeżeli pogoda

posłużyła, w czasie których uczniowie używali nie tylko świeżego powietrza, ale oddawali się różnym grom, zabawom, ćwiczeniom gimnastycznym, a przygodnie, nabywali niejednej pożytecznej wiadomości.

Szkoły sześcioklasowe. W roku 1891 przedłożył Zarząd oddziałowy na mocy uchwały walnego zgromadzenia memoriał Zarządowi głównemu, aby tenże poczynił Wys. Radzie szkolnej krajowej przedstawienie, iżby szkoły czteroklasowe w Krakowie raczyła przekształcić na sześcioklasowe. Aby ta sprawa rychlej odniosła pożądany skutek, uchwalił postarać się, aby ją poparło walne zgromadzenie Towarzystwa pedagogicznego w Drohobyczu. Że żądania nasze były słuszne, utwierdza nas okoliczność, że Rada szkolna krajowa postanowiła czy z własnej inicjatywy, czy też z naszej przekształcić już w r. 1893 niektóre szkoły czteroklasowe na sześcioklasowe.

Moralne i materyalne korzyści, jakie nauczyciele i nauczycielki, jako członkowie Towarzystwa pedagogicznego krakowskiego oddziału odnieść mogli, były dosyć znaczne. Oddział przedkładał lub popierał petycje nauczycieli o zmianę ustawy szkolnej o prawnych stosunkach nauczycieli, wniósł w r. 1892 petycję do Wys. Sejmu o przyznanie nauczycielom powiatów krakowskiego i wieckiego, dodatku drożyznianego.

Aby nauczycielom i nauczycielkom podać sposobność do częściowego polepszenia sobie bytu materyalnego, wyznaczył Zarząd oddziałowy na mocy upoważnienia przez walne zgromadzenia, pewien fundusz na nagrody za udatne prace literackie z dziedziny pedagogii i dydaktyki.

Zarząd oddziałowy udzielił członkom Tow. pedagog. licznych zapomóg pieniężnych czyto bezpowrotnych, czy też za moralnem zobowiązaniem się ich wzrotu; wyjednywał podobne zapomogi u Zarządu Głównego Towarzystwa naszego, jeżeli na udzielenie tychże nie posiadał już funduszu. Udzielił też pożyczek w znacznej kwocie, z których niejedną umorzył dla ubóstwa dłużnika lub z powodu jego śmierci. Poważna kwota tych pożyczek nie została dotychczas zwróconą. Urządzał składki na podupadłych nauczycieli, wdowy i sieroty po nauczycielach, z których jedna w r. 1873 otrzymała przeszło 300 zlr. ze składki; druga zaś, chociaż jej mąż nie był członkiem tutejszego oddziału, zwrot kosztów pogrzebowych i skromną ze składek zapomogę. Po dwa-kroć zajął się Zarząd pogrzebem zmarłych nauczycieli, którym

Opatrzność nie pozwoliła zakończyć życia na łonie rodziny, a niejednokrotnie urządzał składki w czasie wolnych zgromadzeń na pogorzalców kolegów.

Aby nauczycielom i nauczycielkom można udzielać większej pomocy materialnej, postanowił oddział założyć „Stowarzyszenie wzajemnej pomocy dla nauczycieli w całym kraju“, z którego korzystaliby nie tylko oni sami, zostając w czynnej służbie lub na emeryturze, ale po ich śmierci ich wdowy i sieroty. Stowarzyszenie takie miało także na celu udzielanie stypendyów dzieciom nauczycielskim w celu pobierania nauk w szkołach. Wypracowanego jednak statutu nie zatwierdziło Wys. Ministerstwo, wskutek czego instytucja ta, tak pożyteczna, nie mogła wejść w życie.

Oddział brał zawsze udział przez swych delegatów w uroczystościach jubileuszowych nauczycieli-członków pp. śp. Leona Stobieckiego, Edwarda Majewskiego, Teofila Łowczowskiego, Piotra Bociańskiego i w uroczystościach udzielania dekoracji pp. Mateuszowi Bieleckiemu i Andrzejowi Myszalowi.

W r. 1878 zajął się Zarząd oddziałowy zbieraniem składek na pomnik dla śp. Andrzeja Józefczyka, nieodżałowanej pamięci pierwszego prezesa oddziału. Dnia 1 grudnia 1879 poświęcił i odsłonił pomnik w kościele OO. Franciszkanów, Najprzewielebniejszy ks. biskup Albin Dunajewski, serdeczny przyjaciel śp. zmarłego, po nabożeństwie, przy bardzo licznym udziale nauczycieli z miasta i okolicy.

Zarząd oddziałowy wziął udział w kosztach albumu dla śp. J. I. Kraszewskiego, zajął się zbieraniem składek na pomnik dla ś. p. Adama Mickiewicza, wziął udział w delegacjach na ich pogrzeb, jak niemniej wysłał delegację na pogrzeb śp. Lenartowicza.

Uznając doniosłość celów Towarzystwa „Szkoły ludowej“ postanowił Zarząd oddziałowy na mocy uchwały walnego zgromadzenia udzielać mu ze swych skromnych funduszków jednorazowy datek corocznie po 10 złr.

Walnych zgromadzeń odbył oddział w tym czasie (1868-1893) 74, na których odczytano 66 rozpraw.

Tytuły rozpraw mianych na walnych zgromadzeniach :

1. Rozprawa, dotycząca się poprawy do przepisów przy przeprowadzeniu przymusu szkolnego, p. Pająk Alexander.

2. Niedogodność przy pobieraniu płacy przez nauczycieli szkół od gmin, p. Klimonda Tomasz.

3. Jakie jest zadanie szkoły ludowej. p. Borucki.
4. Co należałoby uczynić w celu rozkrzewienia oświaty, podniesienia prawdziwej moralności i obudzenia ducha narodowego u ludu wiejskiego w naszym kraju? p. Ferd. Jasieński.
5. Czy potrzeba urządzić, klasę przygotowawczą do gimnazjum? — p. A. Getlich.
6. Sprawozdanie o kursie agronomicznym dla nauczycieli szkół ludowych we Wiedniu — p. A. Pająk.
7. Jak może szkoła ludowa przyczynić się do podniesienia oświaty ludu po wsiach? — p. Edw. Majewski.
8. O terażniejszych wakacjach i odpowiedniejszym rozłożeniu tychże — p. Ferd. Badańczyk.
9. O sposobie traktowania nauk przyrodniczych w szkołach ludowych — p. And. Józefczyk.
10. O korzyściach i potrzebie odbywania popisów publicznych — p. Saturnin Świerzyński.
11. O praktycznym sposobie przyswojenia sobie dobrej pisowni? p. Ferd. Badańczyk.
11. O karności szkolnej.
12. W jaki sposób uczyć czytania na podstawie pisanie? p. P. Wandasiewicz.
13. O błędach w polszczyźnie — p. Suchecki.
14. Najłatwiejszy sposób udzielania nauki rysunków w szkole ludowej — p. Świerzyński.
15. „Zwiastuny wiosny“ ustęp do czytania przeprowadził praktycznie p. Wandasiewicz.
16. Samodzielność i naśladownictwo jako główne czynniki wychowania — p. Świerzyński.
17. Użycie globusu czyli zagadnienia, dające się rozwiązać za pomocą globusu ziemskiego — Dr. Wierzbicki.
18. Praktyczne przeprowadzenie ustępu „o powietrzu“ — p. Zgórek.
19. Praktyczne przeprowadzenie ustępu do czytania „Rozmowa ojca z synem o elektryczności“ — p. Zgórek.
20. O deklamatoryce — p. Duchowicz.
21. O wagach i miarach metrycznych — p. Zgórek.
22. O gimnastyce w szkole ludowej — p. Maciołowski.
23. Sposób metodycznego udzielania nauki geografii w szkole ludowej i wybór materiału — p. Stroka.
24. O ogródkach Froebła — p. Zasadni.

25. Jakie korzyści odnosi młodzież szkolna z nauki poglądu — p. Balcarczyk Jan.
26. Praktyczne przeprowadzenie ustępu do czytania „Synowie ogrodnika“ — p. Wandasiewicz.
27. Wykład o litografii — Dr. Zgorzalewicz.
28. O sposobie nauczania nauki geometrii w szkole ludowej — p. A. Józefczyk.
29. O sposobie nauczania języka niemieckiego w szkole ludowej — p. Popper Fr.
30. Praktyczne przeprowadzenie ustępu do czytania „Szkoła“ Dr. Zgorzalewicz.
31. Wykład o kauczuku — p. Jabłoński.
32. Dr. Zgorzalewicz objaśniał sposób używania przyborów do nauki fizyki, znajdujących się w zbiorach szkolnych.
33. Jak należy zużytkować z dziećmi czas przed nauką i w czasie przerw — p. Maciołowski.
34. O wyrabianiu papieru — p. Rozwadowski.
35. O telefonie i fonografii — Dr. Zgorzalewicz.
36. Metodyczne postępowanie przy ustępie do czytania: Brzoza, wierzba, topola i lipa — p. Badańczyk.
37. O bawelnie — p. Prysak.
38. Trzydzieści lat panowania cesarza Franciszka Józefa — p. Popper.
39. Ustęp z dziejów Anglii z czasów panowania Jerzego III. — Dr. Machalski Maksymilian.
40. Jakim sposobem może się przyczynić nauczyciel ludowy do podniesienia gospodarstwa rybnego? — Dr. Maks. Nowicki.
41. O zużyciu odpadków — p. Rozwadowski.
42. Wykład o oku — p. Prysak.
43. Jak sobie ma nauczyciel postępować, aby zachował stosunek rodziny do szkoły? — p. Klimonda.
44. Uwagi nad dziełkiem Izidora Chojnackiego: Zasady pierwiastkowe pedagogiki i metodyki, Warszawa 1815 — p. Maciołowski.
45. Metodyczne postępowanie przy ustępie do czytania „Metale“ — p. L. Zdechlikiewiczówna.
46. Metodyczne postępowanie przy ustępie do czytania: „Czy ziemia jest okrągła i czy się obraca“ — p. L. Willimek.

47. Jak należy przeprowadzić naukę języka niemieckiego w I. półr. w klasie III. na podstawie przepisanej książki — p. Gigoń Jan.

48. O karności i o karach w szkole ludowej w ogóle, a o karze w szczególności — p. A. Rink.

49. Lekcje początkowej nauki czytania na podstawie elementarza — p. Kowalikowski.

50. Metodyczne postępowanie przy udzielaniu początkowej nauki czytania w szkole wiejskiej — p. Wojtyga.

51. Sprawozdanie z dzieła: Die Praxis der Volksschule — p. Wojtyga.

52. Wykład o roślinach lekarskich używanych przeciw wścieklicznie — p. Jabłoński.

53. Szkoły parafialne w 17 wieku w Polsce — p. Klimonda.

54. O nauce dopełniającej — p. Badańczyk.

55. Jak uczyć rachunków w pierwszym roku nauki — p. Prysak.

56. Nauka rachunków na podstawie Knillinga — p. Buczek.

57. Konarski, reformator nauk i wychowania w Polsce.

58. Nauka zręczności jako środek wychowawczy.

59. Zarys metody uczenia geografii.

60. Układ książki pod tytułem: początki nauki języka niemieckiego na III. klasę — p. Guzdek.

61. Park Dra Jordana i jego znaczenie pod względem pedagogicznym — p. Filiński.

62. Układ nowego elementarza i metodyczne postępowanie — p. Parczyński Józef.

63. Sprawozdanie z wystawy czeskiej w Pradze — p. A. Rink.

64. O miłości ojczyzny — p. Wojtyga.

65. O przyzwyczajeniu — p. Chmielewski Józef.

66. O pieśni i jej wpływie na uczucia młodzieży — p. Zubrzycka Jadwiga.

W Zarządzie oddziałowym zasiadali jako

prezes: 1. Józefczyk Andrzej (1868 – 1878)

2. Jabłoński Wincenty (od r. 1878),

zastępca prezesa:

1. Ks. Chmielewski Marceli (1868—1872),

2. Jabłoński Wincenty (1872 – 1879),

3. Stahlberger Teodor (1879),
4. Kluczycki Franciszek (1880),
5. Maciołowski Julijan (1881—1882),
6. Dr. Seredyński Władysław (1883—1885),
7. Nizioł Andrzej (od r. 1885),

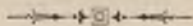
skarbnik:

1. Eberhard Franciszek (1868 - 1871),
2. Zgórek Ludwik (1871—1881),
3. Balcarczyk Jan (1881—1882),
4. Preisendanz Franciszek (1882 - 1887),
5. Prysak Piotr (od r. 1887),

sekretarz:

1. Świerz Leopold (1868—1869),
2. Pająk Alexander (1869—1881),
3. Klimonda Tomasz (1881—1887),
4. Guzdek Wojciech (1887—1891),
5. Parczyński Józef (od r. 1891).

Członkowie: Badańczyk Ferdynand (1867 - 1887), Buczek Paweł (1881, 1882), Ks. Bukowski Julijan (1868), Chyliński Michał (1883), Gąsiorowski Wilhelm (1872), Glaser Berl (1868), Groele Franciszek (1888, 1889), Jabłoński Wincenty (1868, 1871), Kamiński Antoni (1868, 1869, 1870), Klęsk Karol (1868), Klimonda Tomasz (1868, 1874, 1881), Kopacz Stanisław (1868, 1872), Lachowicz Władysław (1884), Maciołowski Julijan (1873, 1874, 1876, 1879, 1883), Munk Majer (1880), Pająk Alexander (1868, 1884,-1893) Popper Franciszek (1875), Prysak Piotr (1885, 1886), Romanowicz Tadeusz (1882), Rozwadowski Władysław (1869, 1879), Spis Józef (1890, - 1893), Stahlberger Teodor (1868, 1871), Stroka Henryk (1873, 1874), Świerzyński Saturnin (1873), Tabor Antoni (1887), Wandasiewicz Paweł (1868), Wojnarski Wojciech (1868), Wojtyga Jan (1888, 1890,-1893), Dr. Zgorzalewicz Julijan (1876 1881), Żółtowski Ignacy (1889).

SZKOŁA!...

Ty pytasz słońca, co błyska z za chmury,
Kto w sercach braci światła zdroj rozświeci?
Co zniszczy błędów wpływ straszny ponury.
I echem prawdy pośród serc przeleci?...
Kto lud obudzi z wiekowej ciemnoty?
Kto go do czynu — ofiary powoła?...
Pytasz, kto uczuć rzuci promień złoty..
O! wierz mi bracie — Uczyni to szkoła,

Ty pytasz cieni z praojców mogiły?
Kto nam nadzieję wolności powróci?
Kto lud uzbroi w żelzanych cnót siły
I obojętnych z apatyi ocuci? —
Kto wielką miłość dla Ojczyzny — Matki —
Jak złotą siebę rozrzuci na sioła —
Gdzie kosy — pługi i omszone chatki?
Lecz wierz mi bracie!... Uczyni to szkoła,

Ty pytasz orła, co buja w błękiecie,
Kto serca ludu może wznieść, wysoko? —
Kto może wskazać owe górne życie,
Co się na prawdzie opiera głęboko? —
Kto wśród trosk ciężkich, trudu i mozolów
Może nam wiarą opromienić czoła
I niezachwianych stworzyć apostołów? —
Ach! córka kościoła — uczyni to szkoła.

Ty pytasz pieśni — co przegryza pęta,
Iskrę idei... kto wśród nas rozpali?

Kto powie braciom, że struna pęknięta
 Może znów zabrzmieć w pośród tonów fali?
 Kto do jedności i zgody wśród braci
 Wezwie przykładem, białego Anioła? —
 I wytrwałością skarb duszy wzbogaci...
 Piastunka ludu — uczyni to szkoła.

Pytasz przeszłości... gdzie źródło jest męztwa?
 Gdzie skarb narodu i siejba przyszłości?
 Gdzie cicha droga do gwiazdy zwycięstwa?
 Do sławy, chluby i świętej wolności?
 Gdzie ten artysta, który ciemne tłumy,
 W posąg szlachetny wyrzeźbić podola?
 Lecz wierz mi bracie... wielkich bohaterów
 Da narodowi kiedyś — wiejska szkoła!

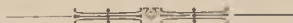
Wielkie zadanie tej ubogiej chatki;
 Która codziennie skarb wiedzy otwiera,
 Wiedzie w świat nowy, drobne ludu dziatki,
 Uczy, poprawia — wznosi — lzy ociera.
 A choć malutka, uboga i ciasna
 Olbrzymiej pracy przecież tak podola,
 Że na niej naród oparł swe nadzieje
 I mówi śmiało: przyszłość da nam szkoła.

Wszystko zdobędzie wiejska szkoła, bracie,
 Wszystko, co piękne, dobre i ojcyste..
 Lecz niech nie żyje myślą o zapłacie,
 A niech ma serce, jako kryształ czyste...
 I niech gorąco ukocha swą pracę,
 Pojmie głos dzwonka, co do szkoły woła,
 Niech w poświęceniu szuka dla się szczęścia
 A chlubą kraju będzie — wiejska szkoła.

A ty coś stanął w progu izby szkolnej
 Nauczycielu!... synu polskiej ziemi —
 Wytrwaj! o wytrwaj! w tej pracy mozolnej,
 Nie daj się zrazić kolcami ostrymi,

A ucząc pomnij, że masz wychowywać,
Oświatą ludu więzy porozrywać,
Że służba twoja — służba narodowa,
Że cię do pracy tej Ojczyzna woła
I wielkie plony daje siejba słowa,
A szczęście przynieść ma nam wiejska szkoła!

Żadwiga Z.....

SPIS

członków krakowskiego oddziału Towarzystwa pedagogicznego od jego założenia.

* oznacza, że dotychczas jest członkiem, obok stojąca liczba oą którego roku † oznacza, że zmarł, obok stojąca liczba — rocznik „Szkoły“ lub kalendarza w którym umieszczonem jest o nim wspomnienie pośmiertne.

Ablewicz Alexander, naucz.	* Biskup Jan, naucz.
Adamska Daniela, naucz.	* Biskupowna Wanda, naucz.
† Albiński Marcin, naucz.	* Błociszewska Marya, naucz.
Anderle Stanisław, naucz.	Bociański Julijan, naucz.
Appelt Otomar, naucz.	† Bociański Piotr, naucz.
Armhaus Antoni, naucz.	† Boddin Bronisław, naucz.
Aronsohn Franciszka, naucz. 1886.	* Bocheńska Felicya, naucz.
† Attesländer Pinkus, właśc. dóbr.	Bochnikowna Julia, naucz.
* Baczyńska Antonina, naucz.	Borowiecka Tekla, naucz.
Badańczyk Ferdynand kier. szkoły	Borowicz Antoni,
Bahrowna Ludmiła, naucz.	Borucka Marya, naucz.
† Balcarczyk Jan, kier. szkoły 1887	† Borucki Antoni, naucz. 1889.
* Balcarczyk Józef, kier. szkoły 1868	Brand Rozalia, naucz.
† Baraniecki Adryan, Dr. dyrek Muzeum techn.-przemysł.	Brochocki Kazimierz, naucz.
* Barańska Józefa, naucz. 1878.	† Brzeszczyński Napoleon, naucz. 1876
Bartoszewicz Kazimierz, literat.	Brzezińska Józefa, naucz.
† Baruch Gustaw, właśc. fabr.	Brzezińska (Cholewińska), Karolina naucz.
† Batorski Wiktor, naucz.	Brzeski Wiktor, notaryusz
* Baudówna Marya, naucz. 1876.	* Buczek Paweł, dyr. szkoły 1878.
Beckmann Aniela, naucz.	† Bugielski Maxymilian, prof. gimn.
Bernacińska Marya, właśc. pensyon.	* Bukowska Alexandra nauczycielka. 1876.
Bednarski Wojciech, dyr. szkoły.	Bukowski Julian Dr. kan. prob.
† Bernadzikiewicz Józef, naucz.	* Butrynowna Wilhelmina naucz.
† Bernadzikiewicz Wandali M. naucz. 1867.	* Buszcakowska Marya, naucz.
† Będkowski Antoni, naucz.	* Cachel Karol, naucz.
Biber Amalia, naucz.	Ceranowicz Józef, kier. szkoły.
Bielecki Jan, naucz.	Ceremuga Jan, naucz.
* Bielecki Mateusz naucz.	* Cerchowa Leokadya kier. szkoły. 1879.
Bielewicz Antoni, naucz.	Cięglewiczówna Michalina, naucz.
† Bielikowicz Antoni, ks. dyr. gimn.	† Chelmecki Jan ks. Dr. prof. gimn.
Bienenfeld Franciszka, kier. szko.	† Chelmecki Wojciech budowniczy.
Bienenfeld Helena, naucz.	Chlebowski Karol, naucz.
Bieroński Jan, naucz.	

- Chmiel Józef, naucz.
 * Chmielewski Józef, naucz. sem.
 † Chmielewski Marceł, ks. dyr. szk.
 Cholewka Sebastyan, naucz.
 Chwalibóg Jadwiga, naucz.
 Chyliński Michał; redak. Czasu.
 Chodacki Józef, naucz.
 Cholewiński Alexander, naucz.
 Cholewiński Waclaw, ks. prob.
 * Cyfrowicz Leon, Dr. prof. Uniw.
 1899.
 Czasz Maryan, adjunkt sąd.
 † Czechowski Ludwik, naucz. 1885.
 † Czekalski Augustyn, ks. katech.
 * Cześnikiewicz Stefan, naucz. 1870
 Czupka Wawrzyniec, kier. szkoły.
 † Danek Karol, naucz. 1890.
 Dankowicz Szymon, naucz. rel.
 moj.
 † Dąbrowski Ignacy, naucz.
 † Dąbrowski Józef, naucz.
 Dąbrowski Mieczysław, naucz.
 Dąbrowski Tadeusz, naucz. sem.
 Deutscher Leon, naucz. pryw.
 † Dietl Józef, Dr. prof. uniw. człon.
 hon. 1878
 Dittrich Anna, naucz.
 Długoszewska Zuzanna, naucz.
 † Dobrzańska Felicya, kier. szkoły.
 Dobrańska Justyna, naucz.
 * Dolnicka Zofia, naucz.
 Dominik Mikołaj, właś. real.
 Domański Antoni, naucz.
 Domagalski Konstanty ks.
 † Domanus Daniel, naucz. 1892.
 † Drebszak Franciszek, kier. szkoły
 1890.
 * Drohojowski Juliusz, ks. kan. kapel.
 Drozdowski Karol, naucz.
 Droździkowski Ignacy, kasyer.
 † Drożdż Piotr, naucz.
 * Duchowicz Alexander Insp. szkół.
 * J. Em. Dunajewski Albin kardynał.
 1868.
 Dwernicki Stanisław, naucz.
 Dworski Maryan, obyw.
 † Dzieduszycka hr. Anastazy, naucz.
 sem. 1890.
 † Dzieduszycki hr. Izidor, literat.
 † Dzieduszycki hr. Mieczysław, właś.
 dóbr 1877
 † Dzikowski Franciszek, naucz.
 † Dziwik Marya, naucz.
 † Eberhard Franciszek, kier. szkoły.
 1878
 Eljasz Walery, art. malarz.
 * Eljasz Wanda, naucz. 1878.
 Eminowicz Wincenty, naczel. straż,
 pożar.
- Fertsch Jan.
 * Fiałkowna Emilia, naucz.
 Fiałek Wojciech, ks. katech.
 * Filiński Bolesław, naucz.
 Fischer Salomon, naucz. pryw.
 * Fischerówna Olga, naucz.
 Florczyk Wincenty, ks. katech.
 * Florkiewicz Felix, druk. zarządca.
 1873.
 Frasiński Józef, naucz.
 Gadomski Karol, kier. szkoły.
 Gajczak Wojciech, naucz.
 Gawlicki Ludwik, naucz.
 Gąsiewka Józefa, naucz.
 † Gąsiorowski Wilhelm, naucz. szk.
 real.
 * Gebhardtówna Marya, naucz.
 Gerlingerówna Ludwika, naucz. sem.
 † Georgeon Ludwik, właś. pensyo.
 German Ludomir, prof. szkół. real.
 * Gettlich Antoni, dyr. szkół. wydz.
 1870
 * Gibas Józef, naucz.
 * Gigoń Jan, kier. szkoły 1868.
 † Glaser Berl, naucz.
 Golda Andrzej, ks. prob.
 Gorączko Marceł, notar.
 Górkowna Kazimira, kand. naucz.
 † Górnik Jan, naucz.
 Górski Felix, naucz.
 † Gralewski Fortunat, aptekarz.
 * Groele Franciszek, kier. szkół. 1874
 * Grossowa Julia, kier. szkoły 1878
 Grotowska Salomea, prakt.
 * Grynfeld, Julia, naucz. 1878.
 † Gulik Franciszek, naucz.
 † Gunia Jan, naucz.
 * Góratowski Ignacy, kier. szkoły.
 * Guzdek Wojciech, kier. szk. 1886.
 Habel Ignacy, naucz.
 Hajewski Franciszek, naucz.
 † Hajewski Maciej, naucz.
 Hajewska Olimpia, naucz.
 * Hałaciński Eustachy, naucz.
 * Harajewicz Jan, Dr. Medyc. 1874.
 † Hendel Tomasz, właś. pensyon.
 * Henochowa Helena, naucz.
 † Henocho Roman, naucz.
 † Hercog Amalia, naucz.
 Hermann Emilia, naucz.
 Heydówna Wanda, naucz.
 * Herzowna Joanna, naucz.
 Holcer Tadeusz, naucz.
 * Horaczek Ludmiła, naucz. 1878
 Hudzikiewicz Franciszek, naucz.
 * Jabłoński Wincenty dyr. Sem.
 człon. honorowy.
 Jabłońska Stefania, naucz.
 Jakiewicz Jan, naucz.

- Jakliczówna Balbina, naucz.
- * Jałbrzykowska Agnieszka, właśc. pensyon.
- * Janikowska Emilia, naucz.
- † Janikowski Stanisław, Dr. prof. uniw.
- † Janota ks. Dr. prof. gimn.
- * Janowska Malwina, kier. szkoły 1875.
- Jarosz Jan, naucz.
- Jarschel Marya, naucz.
- Jasiński Ferdynand, naucz.
- Jaszkiewicz Michał, naucz.
- * Jawornicki Marcei, dyr. kas oszcz.
- † Jawornicki Mikołaj, kupiec.
- Jaworski Walery, Dr. prof. uniw.
- Jeż Jan, naucz.
- * Jodłowski Kazimierz, naucz.
- * **Jordan Henryk, Dr. człon. honor.** 1891.
- † **Józefczyk Andrzej, dyr. sem. człon. honor.** (K. 1887).
- † Józefczyk Władysław, ks. kan. Jurczyński Andrzej, naucz.
- * Jurowicz (Frankłowa) Rozalia, kier. szkoły 1872.
- † Juszekawicz Ludwik, naucz.
- † Kałuski Jan, naucz.
- Kałuźniacki Emil, prof. gimn.
- † Kamiński Antoni, literat.
- * Kasperek Fran. Dr. prof. uniw. 1879.
- Kazanowska Helena, naucz.
- Kazanowska Zofia, naucz.
- † Klęsk Karol, prof. gimn.
- * Klimala Jan, naucz. kier.
- * Klimonda Tomasz, naucz. Kraków 1868.
- † Klimonda Tomasz, naucz. Piekary.
- * Klimunt Jan, naucz.
- † Kieres Bogumił, naucz. sem.
- Kirschner Karol, naucz. kier.
- Kłapa Ferdynand, naucz. kier.
- † Kłosiński Romuald, naucz.
- Kłosiński Władysław, naucz.
- * Kluczyci Franciszek, literat.
- Kluziewicz Andrzej, naucz.
- Kniecicki Karol, naucz.
- † Knetschowski August, urzęd. gór.
- † Knoblauch Ignacy, naucz. 1888.
- * Knoblauchowa Marya, naucz. 1871.
- Kobosowicz Józef, naucz.
- * Kołczyński Józef, kier. szkoły.
- * Kołodziejczyk Ludwik, kier. szkoły.
- Kopaczówna Marya, naucz.
- † Kopacz Stanisław, kier. szkoły 1886.
- Koppens Jan, naucz. kier.
- Kopiński Władysław, sekr. Mag. Podgórze.
- * Kordaszewska Antonina, naucz.
- † Kosowicz Ludwik, prof. gimn.
- * Kosowski Antoni, naucz. kier.
- † Kosowski Tomasz, naucz.
- Kotlarska Helena, naucz.
- † Kotłowski Franciszek, naucz.
- * Kotowski Floryan, naucz. kier.
- Kowalikowski Jan, naucz. sem.
- Kowalczyk Jan, naucz.
- Kowalski Jakób, naucz.
- Kozłowska Agnieszka, naucz.
- Kozłowska Bronisława, naucz.
- Kozłowski Józef, naucz.
- † Kozubowski Antoni, Dr. prof. uniw.
- Krawczyk Jakób, naucz.
- † Krawczyński Bronisław, naucz. kier.
- * Krókowski Julian, naucz.
- Królikowski Edward, ks. proboszcz.
- Kruczek Jan, naucz.
- † Kruczkowski Antoni, obyw.
- † Krynicka Marya, właśc. pens.
- * Krzanowski Józef, kier. szkoły.
- * Krzanowski Walery, naucz.
- † Księżarski Henryk, ks. prob.
- Kudasiewicz Władysław, właśc. pensyonatu.
- Kukucz Jan, naucz.
- Kukulski Jan, naucz.
- Kunz Karol, prof. szkoły realnej.
- * Kuntze Eleonora, naucz. 1881.
- Kuntze Marya, naucz. 1881.
- Kurdowski Leopold, naucz.
- Kurzydło Michał, naucz. kier.
- Kuźna Jan, naucz. kier.
- † Kwakiewicz Teodor, naucz.
- * Lach Antoni, naucz.
- Lachowicz Władysław, kier. szkoły.
- Langie Tadeusz, właśc. dóbr.
- Langer Julia, naucz.
- Laskowski Stanisław, naucz.
- † Latinik Antoni, naucz.
- † Leway Adolf, prof. gimn.
- † Lebiezki Józef, naucz.
- Lemoch Julia, naucz.
- Leśniowska Józefa.
- * Lewicki Anatol, Dr. prof. uniw. 1868.
- Ligięza Franciszek, naucz.
- † Liptak Piotr, naucz. 1887.
- * Lisowski Gustaw, kier. szkoły.
- † Lubczyński Karol, naucz. kier. 1870.
- † Lubomirski Adam, książę.
- Luks Zygmunt, naucz.
- Lüttich Aleksander, prof. szkoł. rol.
- † Łapiński Andrzej, naucz. sem.
- * Łaska Bronisława, naucz.
- * Łatkiewiczówna Emilia, naucz. 1877.
- Łączka Piotr, organ.
- † Łowczowski Teofil, naucz. kier. 1888

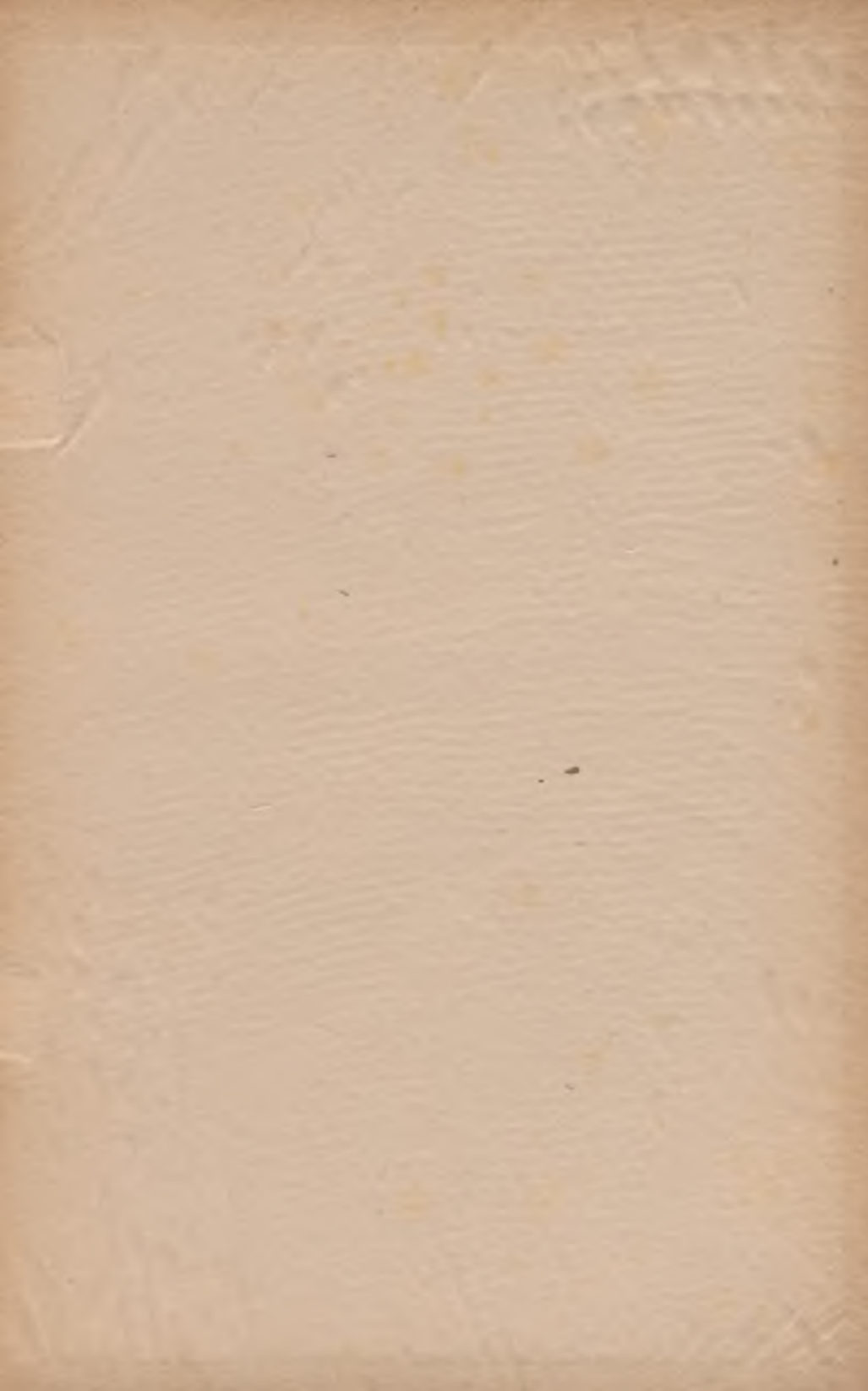
- Łukiewiczówna Marya, naucz.
 Łuszczkiewicz Władysław, prof. szkoły sztuk pięknych.
 Łuszczczyńska Matylda, naucz. sem. Mach Władysław, naucz.
 † Machalski Maksymilian, Dr. adwok.
 † Machnicki Władysław, ks. prob.
 † Maciejowski Franciszek, naucz.
 † Maciołowski Julian, dyr. szkoły.
 * Madej Wojciech, naucz.
 * **Majer Józef, Dr. członek honor.** 1869.
 † Majewski Edward, naucz. kier. 1888. Majewska Helena, naucz.
 † Majewski Józef, naucz.
 Makuch Michał, naucz.
 * Malewiczówna Anna, naucz. 1882.
 * Malicki Jan, kier. szkoły.
 * Małysiak Wojciech, kier. szkoły.
 † Mamak Franciszek, naucz.
 † Mańkowski Konstanty, rządca druk.
 * **Matejko Jan, członek honor.** 1883. Matlakowna Helena, naucz. Marciszewski Franciszek, naucz. Marek Józef, naucz. Marxen Antonina, naucz.
 * Matusiak Szymon, prof. sem. 1880. May Andrzej, prof. gimn. Mendyk Jan, naucz.
 * Menszyk Teresa, kier. szkoły 1881. Merta Jan, ks. katecheta.
 † Mettalmann Manases naucz. pryw. Miaskowski Leopold, naucz. 1869. Michalik Piotr, naucz. Michalski Henryk, naucz. Michna Wojciech, kier. szkoły.
 † Michniewski Antoni, naucz.
 * Midowicz Bogumił ks. kanonik 1872. Miecik Tomasz, naucz.
 * Miętka Wojciech, naucz. 1877. Mikiewicz Józef, naucz.
 † Mikosz Stanisław, naucz. Milerowiczówna Jadwiga, naucz. Miodoński Michał, naucz. Miś Wincenty, naucz.
 † Mliko Walery, naucz.
 † Mochnacki Klemens, guwer. Molin Jan, Dr. prof. gimn.
 † Monbaupt Jan, dyr. szkoły.
 † Mrniak Franciszek prof. gimn. 1887. Mroziński Hipolit, naucz.
 * Munk Majer, kier. szkoły. 1868.
 * Munkaczy Antonina, naucz.
 * Musiał Jacek, naucz.
 * Mydło Maryan, adjunkt sąd. 1883.
 * Myszal Andrzej, naucz. kier. 1868. Nagiel Adolf, naucz. Nasalik Teofil, naucz. Neider Józef, naucz. Nidjolońska Marya, naucz.
 Niedbała Michał, naucz.
 † Niemezyk Karol, naucz. sem. 1880.
 * Nizioł Andrzej, dyr. sem. 1872. Nowacki Floryan, Burmistrz Podg.
 * Nowak Stanisław, naucz.
 * Nowakowna Paulina, naucz.
 * Nowicka Marya, naucz. 1883.
 † Nowicki Apolinary, Dr. literat.
 † Nowicki Maksymilian, Dr. prof. uniw. 1890.
 † Nowiński Stanisław, ks. prof. gimn. 1888. Nodzeński Franciszek, naucz. Olkuszniak Wojciech, naucz. Olszanik Tomasz, urząd. gór.
 * Olszewski Bronisław, kier. szkoły
 † Olszewski Romuald, naucz.
 † Orczykowski Jan, naucz.
 * Orzechowska Stanisława, kier. szk. 1887.
 * Orzechowski Józef, naucz.
 † Orzechowski Leon, prof. gimn.
 * Ostrowski Jan, naucz. sem. 1879.
 † Ostrowski Józef, naucz.
 * Owczarkiewicz Leontyna, naucz. 1885.
 † Ozerowicz Aron Wolf, naucz. pryw. Ozerowicz (Luksowa) Marya, naucz.
 † Paczygowski Władysław, ks. katech.
 * Pająk Aleksander, kier. szkoły 1868. Pająkowna Stefania, kandyd. naucz.
 * Pajor Ludwik, naucz.
 † Pankiewicz Felix, naucz. kier.
 † Pappik Leon, adjunkt sąd. Papuziński Stanisław, naucz.
 * Parczyński Józef, naucz.
 * Paszcza Paweł, naucz. Paszkowski Seweryn, ks. kapel.
 * Pawlikowski Mieczysław, wł. dóbr.
 * Pelczarowna Stanisława, naucz.
 * Pelczarowna Zofia, naucz.
 * Peszkowski Ludwik, naucz. 1879. Petryka Euladyusz, kier. szkoły. Pezdańska Daniela, naucz. Pfeiferówna Karolina, naucz.
 * Piccard Leon, prof. szkoł. real. Piekarska Kamila, naucz. Pieniążkowa Eleonora, naucz. Pietrzak Jan, naucz. Pixa Wincenty, wikary ks. Piotrowska Jadwiga, naucz. Pierożek Konstanty, naucz. Pochwalska (Maciołowska) Marya, naucz.
 * Podgórska Ludmiła, naucz. 1878. Poeche Izidor, naucz.
 * Pogonowska Joanna, kier. szkoły 1876.
 * Połomski August, naucz.

- Polaczek Stanisław, naucz.
 Pobudkiewicz Józef, naucz.
 † Pomianek Wawrzyniec, naucz.
 Pomiankowska Helena, naucz.
 † Popper Franciszek, prof. sem.
 Popiel Antoni, urzęd. cłowy
 Popielecka (Gramatykowa) Izabela
 naucz.
 Porebska Aniela, naucz.
 * Preisendanz Franciszek, prof. sem.
 1878.
 * Prysak Piotr, prof. sem. 1871.
 Przylibski Jan, naucz.
 Rabinowicz Otylia, naucz.
 Raczek Sebastian, naucz. śpiewu.
 Rappaport de Porada Arnold Dr.
 adwokat.
 Rapala Adam, ks.
 † Redel Adam, naucz.
 Rekowańska Marya, naucz.
 * Rembacz Marcin, naucz. 1877
 † Remer Bogumiła, prefekta szkoły.
 Resiuła Stanisław, naucz.
 † Riedel Teodor, kupiec.
 † Riedmüller, Dr. med.
 * Rink Antoni, naucz. 1876.
 * Rogoziński Józef, naucz.
 * **Romanowicz Tadeusz, człon. honor.**
 1892.
 * Rosenberg Celestyna, naucz.
 Rozmusk Izabela, naucz.
 * Rozwadowska Celestyna, naucz.
 sem.
 † Rozwadowski Władysław, profes.
 techn. 1891.
 Rohrenschöf Stefan.
 * Rudnicki Maryan, naucz.
 Rudnicki Michał, naucz.
 † Rudnicki Tomasz, kier. szk. 1882.
 Rybowski Mikołaj, naucz.
 Rycharski Lucyan, literat.
 Rychlicka Stanisława, naucz.
 Rylski, ks. kapelan.
 * Sadowski Józef, naucz.
 Salawa Wojciech, naucz.
 * Samborski Jan, naucz.
 † Sarna Wojciech, naucz.
 * Schilling Marya, naucz.
 * Schlesinger Majer, naucz.
 Schnitzel Klemens, prof. gimn.
 † Schwabe Józef, naucz.
 Schwarz Karolina, naucz.
 * Sembrat Franciszek, naucz.
 † Sereżyński Wład. Dr. dyr. sem.
 1893.
 Serkowski Emil, inżynier.
 Seweryn Paweł, ks. katecheta.
 * Sędera Stanisław, naucz.
 † Sękowski Alexander, dr. adw.

- † Sędzikowski Feliks, ks. proboszcz.
 * Siatkowska Stefania, naucz.
 * Siedlikowska Helena, naucz. 1881.
 † Siekierzwiński Piotr, obywatel.
 * Sielski Wawrzyniec, rzędcza dóbr.
 Siemiński Jan, ks.
 Sieprawski Tomasz, naucz.
 Sierosławski Józef, naucz.
 † Siewielińska Żeliszawa, naucz.
 * Sikorski Aleksander, naucz. 1891.
 Skakalski Eugeniusz, Dr. med.
 Skaliński Karol, naucz.
 Skibski Jakób, naucz.
 Skimina Walenty, ks. proboszcz.
 * Sklarczykowna Aleksandra, naucz.
 † Skudlarski Antoni, naucz.
 Śliwiński Ludwik, kier. szkoły.
 * Słeczowska Mieczysława, naucz.
 * Słószarz Wojciech, naucz. kier. 1885.
 Słuzar Wład., prof. gimn.
 * Smolarski Wiktor, ks. katecheta.
 Sobierajski Józefat, ks. katecheta.
 Sochaniewicz Teofil, naucz.
 † Sołtysek Stanisław, naucz.
 Soświński Władysław, naucz.
 * Spis Józef, Inspektor szkół okręg.
 Spitzer (Kranzowa) Michalina kier.
 szkoły.
 * Spitzes Salomon, naucz.
 † Spyrzyński Antoni, naucz.
 Sroczyński Mieczysław, naucz.
 Stachowicz Jan, ks. katech.
 † Stahlberger Teodor dyr. gimn.
 Stakłosa Jan, naucz.
 Stawarski Ignacy, dyr. gim. 1870.
 Steinberg Franciszka, naucz.
 † Stefczyk Franciszek, Sek. Pow.
 * Stępień Józef, naucz.
 † Stobiecki Leon, naucz. 1891
 Stodolak Antoni, Dr. prof. gimn.
 Stramski Jan, naucz.
 Stroka Henryk, prof. sem.
 * Studziński Marcei, dyr. szk. real.
 * Stypkowska Augusta, kier. szkoły
 † Suhecki Henryk, prof. uniw.
 † Sutor Wawrzyniec, ks. August.
 † Świerczewski Kazimierz, naucz.
 * Świerż Leopold, prof. gimn.
 † Świerzyński Saturnin, malarz art.
 1885.
 † Świtkowski August, naucz. pryw.
 * Sworzeniowski Roman, nauczyciel
 1886.
 * Szafranski Ludwik, naucz.
 Szarek Michał, gosp.
 * Szarek Stanisław, naucz.
 * Szlachtowski Felix Dr. adwokat
 1873.
 Szmyciński, ogrod.

- Szczepeński Alfred, literat.
 Szczepeński Józef, kier. szkoły.
 * Szewczykowa Rozalia, naucz.
 * Schuh Emil, naucz.
 * Szule Ignacy, naucz. 1882.
 † Szutkiewicz Jan, naucz.
 * Tabor Antoni, naucz. kier.
 Tarasek Kazimierz, naucz.
 Tataara Jan K. naucz. kier.
 * Terlikiewicz Teofil, naucz.
 † Tomaszewski Władysław, prof.
 Tech. 1886.
 Tomicka Helena, naucz.
 Trummer Antonina, naucz. wydz.
 * **Trzaskowski Bronisław, człon.
 honor. 1879.**
 † Trzaskowski Józef, dzier. dobr.
 † Tymiński Sofron, prof. gimn.
 * Urbański Ludwik, naucz. kierujący
 1869.
 Urysz Michał, prof. gimn.
 * Wacięga Henryk, kier. szkoł. 1878.
 * Wajda Stanisław, naucz.
 Wałach Michał, naucz. 1881.
 * Wandasiewicz Paweł, naucz. sem.
 1868.
 Weberówna Teofila, naucz.
 Weiss Markus.
 Westenholz Franciszek, dyr. gór.
 Węgliński Leon, naucz. pryw.
 Wiernicka Wiktorya, naucz. 1879.
 Więclaw Andrzej, naucz.
 Więzownicki Erazm, naucz.
 Willimek Józef, naucz.
 * Willimek Leonard, naucz. 1869.
 Willimek Rudolf, naucz.
 Wilgowna Walerya, naucz.
 Wilkuszewski Leon, naucz.
 Winter Markus, kier. szkoł. izrael.
 † Wiśniewski Jan, naucz.
 † Witowski Hipolit, literat.
 † Witowski Wincenty, naucz.
 Włodarczyk Karol, urząd. górn.
 † Wnorowski Stanisław, naucz.
- * Wochowa Ludwika, naucz. 1879.
 † Wojciechowski Jan, naucz.
 † Wojciechowski Konstanty, naucz.
 † Wojnarska Natalia, naucz.
 Wojnarski Wojciech, prof. sem.
 * Wojtyga Jan, naucz. kier. 1886.
 † Wolny Karol, naucz.
 † Wołek Zygmunt, ks. katecheta.
 * Woźny Tadeusz, naucz.
 Woźny Wincenty, naucz. kier.
 * Wyrobiszówna Emilia, kier. szkoły
 1873.
 Wyrobiszowa Marya, (Ciszewska)
 naucz. sem.
 † Zabierzewski Franciszek, 1889.
 sem. 1873.
 Zagórska Eleonora, naucz.
 Zajączkowska (Pałkowska) Anto-
 nina, naucz.
 Zalesiński Franciszek, naucz.
 * Zaleski Stefan, naucz. sem.
 Zasadni Jan, naucz.
 † Zatorski Maksymilian, Dr. prof.
 uniw.
 Zdechlikiewiczówna Ludwika, naucz.
 Zgorzałewicz Julian, Dr. prof.
 sem. 1876.
 † Zgórek Ludwik, prof. sem. 1886.
 Zeitner Szymon, naucz. pryw.
 * Zieleniewski Leon, właśc. fabr. 1887.
 Zielenkiewicz Jan, naucz.
 † Zieliński Antoni, naucz.
 Zieliński Roman, kier. szkoły.
 Ziembra Piotr, naucz.
 Zimmer Antoni, naucz.
 * Zoll Fryderyk, Dr. prof. uniw. 1881.
 * Zubrzycka, Jadwiga, naucz.
 Zubrzycka Teofila, kier. szkoły.
 * Żegiestowski Piotr, naucz. kier.
 † Żędzianowski Józef, kier. szkoły.
 * Żmuda Franciszek, naucz.
 * **Żółtowski Ignacy, człon. honor.**
 Żukowski Antoni, prof. sem. 1883.

KOLEKCJA
SWF UJ

A.

337

Biblioteka Gl. AWF w Krakowie

1800053029